

141121–23 Bibelmeditationer till retreat på Sollidens kursgård Björn Helgesson

Susanna i badet – en retreat om personer i apokryferna

Tobits bok

Vi närmar oss under denna helg de gammaltestamentliga apokryferna för att söka den tröst och uppmuntran de kan ge. Vi färdas långt bort både i geografien och i kulturellt till en värld där man tänkte annorlunda än oss i mycket. Vi ska nu läsa och lyssna efter ord till oss snarare än att bedöma den tidens tankar. Bok efter bok bär samma budskap som blir belyst från olika håll. Det handlar om hur man ska kunna leva i tillit till Gud trots att det vi ser är så motsägelsefullt och Gud kanske känns fjärran. Tillit är ledordet för denna helg. Först får vi möta Tobit.

Han var en prövad man. I likhet med sina landsmän hade han blivit krigsfånge på 700-talet före vår tideräkning. När de judiska staterna föll samman fördes de ledande skikten i samhället bort till andra delar av det Assyriska imperiet. Erövrarnas strategi bestod ofta i att låta de med inflytande i det erövrade landet bosätta sig långt hemifrån så att de inte kunde samla det enklare folket till uppror. Tobit och många judar fördes till staden Ninive. Tobit tycks ha klarat sig ganska bra och han var framförallt trogen mot sin tro och de regler Gud gett för ett rätt liv. Han visade stor barmhärtighet mot fattiga landsmän genom att ge de hungriga mat och klä de nakna. Han följde också andra regler som vi känner oss främmande inför men som syftade till att bevara det egna folkets identitet. Särskild vikt lade Tobit vid att begrava döda landsmän som ingen annan tog hand om. Det uppskattades inte av alla men han fortsatte med detta även när han riskerade sitt eget liv på kuppen. Tobit vårdade medvetet sin identitet. Man blir det man gör. Att tappa sin tillhörighet är särskilt lätt när man flyttar eller går över i en ny fas i livet. Det gällde då och det gäller nu. Judar i alla tider har ständigt manat varandra att inte glömma vilka de är. Glöm inte bort att vi var slavar under farao i Egypten och hur Gud med stark hand befriade oss. Glöm inte, vårda ditt minne av hur Gud varit dig nära är ledordet för Tobits bok. En maning också till mig. Vårda din identitet genom dina handlingar. Gör som Tobit.

Men så drabbas Tobit av olyckan. När han sitter vid bordet hemma för att äta en pingstmåltid får han av sin son Tobias veta att en landsman ligger död på torget. Han lämnar bordet orört, går och tar hand om den döde, tvättar sig efteråt och lägger sig sedan att sova utomhus. Medan han sover släpper fåglar sin spillning som faller i hans ögon och han förlorar synen. Han kan inte längre försörja sin familj så hustrun försörjer dem genom att väva tyg. Till olyckan i form av deportering, förföljelse för sin tro, sjukdom och fattigdom läggs osämjan med hustrun. Dom bråkar. Tobit gråter över sitt öde och önskar livet av sig. *”Gör nu med mig som du vill, befall att min ande tas ifrån mig, så att jag får lämna jordens yta och själv bli jord.”*

Men Tobit är inte glömd av Gud. Han är sedd och planer finns redan i det fördolda för att vända hans öde. Tobit minns nu att han har pengar deponerade hos en vän i Medien. Han sänder sin son Tobias att hämta dem. Med sig får sonen en vägvisare som råkar passera deras hus. Vi som läser berättelsen får insyn i hur Gud sänder sin ängel Rafael att dolda i människohamn samverka med Tobit och hans släkt. Att det är samverkan blir tydligt i allt som sker. Människans lydnad och ansträngningar leder till att Guds vilja

förverkligas. Den mot Guds lagar lydiga människans vilja och ansträngning välsignas av Gud när tiden är inne. Vi är alltid sedda och Gud handlar alltid: ibland fördolt, ibland uppenbart – men Gud handlar. Guds folks uppdrag är att i alla livets situationer tacka Gud och vittna om honom. Inte ens fångenskap i främmande land är anledning till tigande. Guds utvalda har en kallelse som är ofrånkomlig. Klaga och lovsjung, men tystna inte.

Tobias ger sig iväg på den långa resan för att hämta familjens pengar i Medien. Med sig har han ängeln Rafael. Flera äventyr väntar under resan och en del händelser är komiska eller bisarra. Men när Tobias kommer åter till sina föräldrar har han inte bara med sig pappans pengar utan även en välbärgad hustru och en märklig medicin som botar Tobits blindhet.

Tobits bok har flera budskap till oss. Först är den en maning till oss att hålla fast vid det mått av tro som Gud gett oss. Bevara din identitet. Det är vårt ansvar att med vår vilja vårda vår tro, framförallt bönen och aktiv barmhärtighet mot drabbade människor. Vissa perioder av livet får vi mycket stöd av den kristna gemenskapen men andra tider måste jag anstränga mig mer själv.

Sedan är Tobits bok en berättelse om hopp. Även när livet är svårt och obegripligt för oss som tror på Gud, ska vi hålla fast vid vissheten att Gud låter allt samverka till det bästa. Ovisshetens tid kan vara i årtal, som för Tobit, men om jag förblir i min tro och gör vad jag kan kommer jag att få se att orsak och verkan inte är den enda kraften som styr tillvaron. Gud ser oss. Vi är sedda även under år då vi känner oss osedda. Jesus sa: *Jag är med er alla dagar intill tidens ände.* (Matt. 28:20)

Judits bok

Vi vänder oss till gamla texter och söker deras budskap till oss. *"Så måste den som söker för att finna och inte söker för sökandets egen skull vara beredd att leta överallt och inte vara fördomsfull"* sjöng Hoola bandola band på 1970-talet i låten "Jakten på Dalai lama". Också vi söker. Vi söker nu i Judits bok där ledordet till oss är balans.

Det judiska folket har ständigt varit hotat. Ett litet folk med ett skriftspråk som ändå har hållit samman sin kultur genom tretusen år. Många av texterna i bibeln vittnar om ambitionen att avgränsa sig från andra för att bestå som folk. Vi ser de tydliga kostreglerna och de återkommande varningarna för att äta med främlingar, gifta sig med grannfolken eller att ta intryck av deras gudstro. Vi ser att dessa yttre mönster finns kvar i staten Israel ännu idag. Man betonar att Israel är en judisk stat, motarbetar kulturellt blandade äktenskap och den troende juden håller fortfarande på vissa kostföreskrifter,

Judits bok innehåller varningar för alla dessa hot mot judisk identitet. Inget talar för att boken någonsin gjort anspråk att vara en historisk återgivning av något som faktiskt hänt. Det är en ideologisk novell och har betraktades så redan när den skrevs på 100-talet före vår tidräkning. Världshistoriska händelser blandas från olika epoker liksom folkgrupper och namn på städer. Många stadsnamn och personnamn är påhittade. Namnet Judit betyder helt enkelt judinna. Storleken på hären har heller ingen realism. Men denna skönlitterära novell har tydliga budskap.

Judit är en gudfruktig vacker änka i en stad som hamnat i vägen för en invaderande armé. Övermakten är total och belägringen av hennes stad har pågått så länge att det totala nederlaget genom svält hotar. Judit klär sig då i sina vackraste kläder och går ut till fiendens befälhavare. Hon lovar att avslöja viktig

information som ska förkorta kriget. Befälhavaren blir attraherad av Judit och planerar att förföra henne. När de blir på tu man hand lyckas hon dock hugga huvudet av honom och med huvudet som trofé återvänder hon till sin stad. Därmed vänder krigslyckan och judarna vinner en överväldigande seger.

Under de århundraden då judendomen växte fram hade varje liten folkgrupp eller statsstat sina egna gudar. Att det fanns mängder av gudar var en självklarhet för alla folk. Det är bara i vår tid som tron på gudar blivit omodern. Vi väljer istället en tro på inomvärldsliga gudar och allmän magi. Tron på horoskop, energier och ett tvingande framåtskridande kan problemfritt finnas vid sidan om en tro på människans lika värde och rätten till egen lycka. Bara tanken på en enda Gud är provocerande i västerlandet.

I den judiska kulturen och hos alla små eller stora folk runtomkring var tron på de egna gudarna en självklarhet. Avgörande för det egna folkets väl och ve var den egna gudens styrka och att folket var lydigt mot sin guds regler. När två folk krigade var det självklart att även deras gudar deltog i kriget. Om man förlorade kriget berodde det på att motståndarens gud var starkare eller att man själv syndat mot sin guds regler som därför straffade folket. Om man drabbades av missväxt eller personliga olyckor som missfall sökte man orsakerna till detta i sin egen eller sitt folks livsföring. Man frågade sig om man själv syndat eller vilken granne det kunde vara som gjort så. Det gällde att bevara balansen i tillvaron för att livet inte skulle kollapsa. Härav alla regler kring i gamla testamentet kring en mängd saker vi inte förstår. Alla syftar till att bevara den tillvarons balans som guden krävde.

Flera av de områden där man tror sig värna Guds ordning kan kännas främmande för oss. Här finns en tro på över och underordning och manligt och kvinnligt som få av oss delar. Men förstår man bakgrunden blir många av Gamla testamentets bud begripliga, t ex varför en man inte får bära kvinnokläder. Det handlar förstås om att man då bryter den sköra balansen i tillvaron.

Om man bröt ordningen riskerade man att störta samhällets kosmos i kaos. Då störde man den hierarkiska ordningen gudarna gett oss och vad som helst kunde hända: krig, brand, sjukdom eller missväxt. Ser man denna logiska tankegång blir många texter i bibeln begripliga, också Judits bok.

Även vi tänker på detta sätt även om vi inte längre tror att gudarna straffar eller belönar oss. Vi använder t o m ordet balans på precis samma sätt. Vi känner alla till behovet av ekologisk balans. Om syra-bas balansen blir störd i en kompost stannar komposteringsprocessen av och trädgårdsrenset blir aldrig jord utan ruttar. Så här i älgjaktstider kan man prata om den nödvändiga balansen mellan rovdjur och växtätare. Men balanstänkandet finns även i mindre naturlagsbundna system som vår ekonomi. Det behöver vara balans mellan intäkter och utgifter i såväl hushållsekonomi som stadsfinanserna, det krävs balans mellan manligt och kvinnligt i en social grupp för att kreativiteten ska bli maximerad på ett företag o s v. Samma tänkande men andra namn på gudarna. Om vi är olydiga mot guden får det obehagliga konsekvenser.

Också vi som kristna behöver se vilka balansförhållanden som råder. Att minnas vad de som gått före insett och att vara lydiga mot de insikterna. Balansen mellan arbete och fritid, sömn och vakenhet, tid för mig och tid för andra. Vad behöver vi sköta med omsorg i våra liv för att vår tro ska bli en flödande källa till liv och inte bara vara en social prydnad? Jesus sa: *Ni är jordens salt.*

Tillägg till Daniel: Susanna i badet

Vi har närmat oss böckerna om Tobit och Judit. Överallt finns små ledtrådar till ett liv i tillit. Samma typ av berättelse är Tillägg till Daniel. Där finns tre korta texter som vuxit fram i traditionerna runt den något äldre Daniels bok som finns i Gamla testamentet. Berättelsen om Susanna i badet är en av dessa berättelser. Det är liksom Tobit och Judit förmanande historier som sägs utspelas sig under en tid som ligger många hundra år innan de skrevs ner. Syftet är detsamma i alla tre berättelserna. De manar oss att troget hålla fast vid vår tro även när Gud känns långt borta och de yttre omständigheterna är svåra. Gud vill låta allt samverka till det bästa om vi förblir hos honom. Ingen av oss ser hela historien när det gäller vårt eget liv och det är därför vi hotas av misströstan. Huvudpersonerna i alla berättelserna är varmt troende och följer nitiskt de bud Gud gett kring hur man skall leva. De visar både lyhördhet för Guds ingripande och stort mått av egen list. Politisk djärvhet och gudsfuktan väger tyngre än en stor armé, hotande fattigdom eller, som i denna berättelse, hög ålder och ställning.

Vi befinner oss nu i Babylon där judarna levde i exil. Här bor en mycket välbärgad jude som heter Jojakim. Han är gift med den vackra Susanna. Hon är inte bara vacker utan även gudfruktig. Jojakim är den mest ansedde bland judarna i staden och hans innangård och inhägnade park är därför samlingsplats för stadens judar. Bland judarna är två gamla män utsedda som domare för att skipa rätt mellan judar som blev oense med varandra. Alla gick till dem med sina rättstvister och de höll till i denna park delar av dagen. Susanna promenerade också ofta runt i samma park med sina tjänsteflickor och de två gubbarna kunde inte se sig mätta på henne. De fylls av åtrå och bestämmer sig för att förföra henne. En dag gömmer de sig kvar när alla andra har gått och porten till parken stängs. Susanna hade förberett sig för att bada och medan tjänsteflickorna går för att hämta tvål och handdukar rusar de fram från sitt gömställe och kräver att få ligga med henne. Om hon inte går med på detta skall de anklaga henne för att i smyg träffat en ung man men att de kommit på henne. Genom sin ålder och trovärdighet kommer folket att lyssna mer på dem än på henne. Det finns inga andra vittnen. De är ju dessutom två. Susanna vägrar att göra dem till viljes och skandalen är ett faktum. Hon döms till döden.

Då talar Gud genom en ung man som heter Daniel och alla lyssnar. ”Skilj dem åt och håll dem på avstånd från varandra, så skall jag förhör de gamla männen en i taget, säger Daniel och så sker. Du som har åldrats i ondskan, nu har dina gamla synder hunnit upp dig, de orättfärdiga domar du fällde när du dömde oskyldiga och frikände skyldiga, fastän Herren säger: Den oskyldige, den som har rätt, skall du inte sända i döden. Om det nu är så att du såg kvinnan, tala då om vad det var för träd de låg under när du såg dem”. Den förste mannen svara en pil medan den andre vid motsvarande förhör svara en järnek. Saken är klar; de har ljugit. Susanna går fri och de själva döms. Alla prisar Gud som räddar dem som sätter sitt hopp till honom.

De tre personerna vi fått möta än så länge, Tobit, Judit och Susanna är tydliga karikatyrer. De är bara för goda och rättrådiga för att vara trovärdiga. Så är det ofta i påhittade berättelser eller legender som ligger så långt tillbaka i tiden att personernas skuggor har glömts bort. Vi ser det även i många helgonberättelser. De finns här för att inspirera oss att vara tålmodiga och stå fast i vår tro. De vill säga oss att det är möjligt. Samtidigt saknar de något, de saknar skuggan, som gör att vi kan känna igen oss. Därför är berättelserna om Abraham, Mose och Kung David närmare oss. Dessa och de flesta andra personerna i bibeln har fullt av skuggor. De är långt ifrån förträffliga, ja, många av deras handlingar är avskryvbara och på intet sätt förebilder för oss. De är människor, inte karikatyrer. På liknande sätt präglas Jesu liv inte bara av hans gudomlighet utan även av hans mänskliga begränsningar. Han gråter och känner ångest, han blir förvånad och arg. På några ställen kan man se att Jesus utvecklas.

I våra egna liv och vår vilja att närma oss Gud behöver vi därför inte visa upp en fasad. Gud efterfrågar inte en tillrättalagd bild när vi kommer inför honom. Alla dina och mina skuggor är inte ett hinder utan möjligheter. Vi kanske inte kan se det så själva i stunden, för skuggorna är inte vackra och de gör ofta ont. Men det är just i gränsområdena som livet blir mest äkta. Det som är tillrättalagt och perfekt berör oss inte riktigt. Själva bristen tycks utgöra en möjlighet. Det är bara i tomma kärl som Gud kan fylla på med sitt vatten. Det är bara vatten som kan förvandlas till vin.

Det är just i utsattheten som Susanna, Judit och Tobit är som mest mänskliga. Det är i utsattheten som något nytt kan ske. När det gäller vårt liv som kristna är brist möjlighet, när det gäller oss som företagare, familjeförsörjare eller ressuregna konsumenter känns bristen oftare som en återvändsgränd. Ledordet för denna text är därför Skugga.

Jesus sa: *Om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd.* (Joh. 12:24)

Mackabeerböckerna

En gammal man bodde tillsammans med sin son i en ruin i bergen. En dag sprang den gamles enda häst bort. Grannarna kom för att beklaga förlusten. Ni har för bråttom, sa den gamle mannen. Det är ett faktum att hästen har sprungit bort, men ingen vet om det är på ont eller gott. Någon dag senare kom hästen tillbaka och hade i sällskap flera vildhästar. Grannarna kom för att gratulera. Den gamle sa: Ni har för bråttom. Det är ett faktum att hästen kom tillbaka med flera andra hästar i släptåg, men ingen vet om det är på ont eller gott. Sonen började rida in hästarna och en dag föll han av och skadade benet. Grannarna kom för att beklaga. Den gamle sa: Ni har för bråttom. Det är ett faktum att min son har skadat benet, men ingen vet om det är på ont eller gott. Så blev det krig ilandet. Alla unga män inkallades till tjänstgöring, men inte den gamle mannens son eftersom han var skadad i benet. Grannarna kom för att gratulera den gamle till att få behålla sonen hemma. Den gamle sa: Ni har för bråttom...

Så vänder vi blicken mot Mackabeerböckerna för att spana efter vägvisare mot tilliten i de texterna. Alexander den store har precis dött och hans imperium splittras och den nya härskaren över de judiska områdena blir Antiochos IV Epifanes. Han vill införa en enhetlig religion i sitt rike och förbjuder judarna att tillbe sin Gud och omskära sig. Deras tempel i Jerusalem skändas. Ett hårt styre införs och överträdelser bestraffas med döden. Det är då ett uppror utbryter. En av kungens uppsyningsmän kommer till den by där Mattathias och hans fem söner bor. En av sönerna, Judas, har tilltalsnamnet Mackabaios, därav namnet på böckerna. Tillsyningsmannen uppmanar den ansedde Mattathaios att vara den förste i byn att tillbe den Gud kungen valt för att de andra ska våga följa efter. Att lyda kommer att löna sig, får han veta. Silver och Guld samt vänskap med kungen. Den gamla mannen vägrar och när en annan judisk bybo istället går fram för att offra rusar Mattathaios fram och hugger huvudet av den personen och kungens uppsyningsman. Upproret är ett faktum. Så följer en berättelse om otaliga strider. En efter en av Mattathaios söner får träda fram som ledare för att till slut stupa. Krigslyckan varierar men man uppnår ett visst självstyre.

Detta är en ideologiskt präglad historieskrivning, så som det alltid är när ett folk beskriver sin egen historia. Budskapet är som i de andra böckerna denna helg att det judiska folket ska förbli troget sin tro och att Gud verkar i historien också när vi inte ser och förstår. Det egna perspektivet är alltid för begränsat och om vi i stunden bara styrs av det vi tror är bäst just för oss går vi vilse. Nu är oftast för tidigt för att bedöma nuet. Precis som mannen i berättelsen om hästarna hade insett. Mackabeerbokens personer håller

fast vid en mer långsiktig lojalitet än det som i stunden är den bekvämaste vägen. De lever utifrån en tillit som gestaltas i lydnad mot den tro de ärvt.

Hur kan jag få det avstånd som krävs till nuets händelser för att inte dras än hit än dit i mina känslor. Att uppleva, ta emot men inte omedelbart vara i händerna på det som skett. Min omedelbara känsla av att vara hotad eller ha tur är inte bärare av hela sanningen. Jag har för bråttom. I Hebreerbrevet står det: *Kom ihåg att visa gästfrihet, ty det har hänt att de som gjort det har haft änglar till gäster utan att veta om det.*

Berättelserna om framgångarna och motgångarna i Mackabéernas krig manar mig som lyssnar att lita på att Gud har tillvaron i sin hand, också mitt liv. Vad som ur ett evighetsperspektiv är lycka eller olycka kan jag i stunden inte veta. Jag kan känna obehaget eller glädjen, men om det är på gott eller ont är en öppen fråga.

Paulus lär oss i Romarbrevet: *Om Gud är för oss vem kan då vara mot oss?* (8:31)

Salomos vishet

Nästa bok bland apokryferna är Salomos vishet. Också där finner vi puzzelbitar till den karta som visar vägen mot tilliten. Bland den tidens visdomsord lyser några rader som en stjärna i natten.

Som vågens minsta vikt är hela världen för dig, som en droppe av morgonens dagg, där den faller ner på jorden. Men du är barmhärtig mot alla, därför att du förmår allt, och du överser med människornas synder, för att de skall omvända sig. Du älskar allt som finns till och avskyr ingenting av det du skapat, ty du skulle aldrig ha gett gestalt åt något du hatade. Hur skulle något ha kunnat bestå mot din vilja? Hur hade det kunnat bevaras om det inte hade kallats till liv av dig? Du skonar allt därför att det är ditt, du härskare som älskar allt levande, ty din oförgängliga ande finns i allt. (Vis. 11:22ff)

Orden kommer från den bok som har namnet Salomos vishet och vid detta stycke stannar vi under denna meditation. Som vågens minsta vikt är hela världen för dig, som en droppe av morgonens dagg. Vi har alla upplevt hur små och obetydliga vi är. Hur vi svävar som en ensam droppe i en oändlighet. Det blir så tydligt om jag bara går ut i detta hus och en bit bort på vägen sedan det mörknat. Jag stannar och tittar upp mot himlen. Stjärnklart eller mulet. Tystnaden slår emot mig. Ensamheten blir påtaglig. Vem är jag egentligen? Finns jag i någons tanke eller blick just nu? Som en droppe av morgonens dagg.

Men du är barmhärtig mot alla, står det, också mot mig. Du längtar efter att jag skall vända blicken mot dig, Att våra ögon skall mötas. Och samma längtan har jag att få se dig, Gud. Du som är helt annorlunda. Jag tror att längtan förenar oss. Jag finner sådan tröst i orden om att du älskar allt som finns till, att du aldrig skulle låtit något bli till som du hatar. Allt har sin plats fast jag inte förstår. Augustinus skrev i sin bekännelse år 397: För dig finns inget ont, varken för dig eller för din skapelse som helhet betraktad, ty därutänför finns inget som kan bryta sig in och förstöra den ordning du utstakat. Något kan upplevas som ont för mig för att vi inte kan möta varandras behov, för att mitt perspektiv är så knutet till mitt jag, men på en annan plats kommer det jag inte kan ta emot till sin rätt. Därför vill jag inte säga att molnen och stormarna inte borde finnas för att jag just nu önskar något annat. Istället vill jag stämma in i lovsången med havets fiskar och alla andra djur, eld och hagel, snö och dimma, stormvinden som uträttar din befallning, berg och alla höjder, fruktträd och alla cedrar, vilda djur och all boskap, kräldjur och bevingade fåglar, jodens konungar och alla folk, furstar och alla domare på jorden, ynglingar och jungfrur.

Så fortsätter Augustinus i sin lovsång och överlåtelse. Det begripliga och obegripliga vill han ta emot och inte tystna i sin lovsång till Gud. Han fortsätter: samma bröd som smakar den friske kväljer den sjuke och klena ögon sky det ljus som friska ögon älska.

Visheten lär att Gud älskar allt levande. Skapelsen och livet är gott men begränsat. Gränserna är smärta när vi inte förmår tillit. Gud låter det som sker ske eller önskar att det skall ske, men allt finns inom de tillvarons ramar och förutsättningar som Gud skapat. De bibelböcker vi får möta under vår retreat manar oss att upptäcka Guds vishet i den skapade världen och hans ledning av sitt folk i historien. Om vi förmår lämna ett helt individualistiskt tänkande och låta Gud vara tillvarons centrum föds tron i oss som stavas TILLIT och LYDNAD mot Guds livsinstruktioner. Kort eller långt i taget förmår vi följa den vägen och med bibelns Job säga "Herren gav och herren tog, lovat vare herrens namn". Vi ser mönstret hos Susanna på väg mot sitt bad, Tobit vandrande mot sitt avlägsna mål, de stridande Mackabéerna och Judit med sin djärva plan. Det är motsatsen till en livsfilosofi som säger att allt har kommit till av en slump, att döden är slutet och det som är däremellan är tillfälligt. Slutsatsen av den hållningen är att man bör försöka få ut så mycket njutning man kan till varje pris och helst inte tänka på vare sig andras behov eller den egna döden. Att tro Gud om gott är ledordet för denna text.

Ty så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv. (Joh. 3:16)

Manasses bön

Tillitens byggstenar kan stavas trohet mot det Gud visat, bevarande av tillvarons balans i det egna livet, bejakande av de egna skuggorna, Att inte ha för bråttom att bedöma nuet och en tro på att Gud vill oss väl. Men vårt puzzel är ännu inte klart. Några bitar är privata för var och en av oss, andra är gemensamma. Ännu en bok bland bibelns apokryfer får vi spegla oss i: Manasses bön heter den.

Manasse var tolv år gammal då han blev kung och han regerade i 55 år i Jerusalem. Tänk vilket ansvar att lägga på ett barn och vilket ansvar för hans rådgivare. Det står i bibeln att Manasse gjorde det som var ont i Guds ögon; han offrade sin egen son som brännoffer och tillbad änglar. Han utgöt mycket oskyldigt blod och lär enligt judiska traditionen ha dödat profeten Jesaja genom att låta såga itu en ihålig trädstam där profeten hade gömt sig. Manasse hamnade på grund av sin ondska i fångenskap men ödmjukade sig och omvände sig. Bland apokryferna finns den bön han ber när han kommit till insikt. Sören Kierkegaard sa en gång att man förstår livet baklänges men man måste leva det framlänges. Därför är det oundvikligt att vi går vilse och handlar fel. En synd blir det när jag trots den insikt jag fått om att jag valt fel väljer att göra om det jag vet är fel.

Kyrkans erfarenhet säger att vi har tre själsförmögenheter att bruka i vårt sökande efter tillit: Vårt minne, vår intelligens, både den känslomässiga och den kognitiva, och vår vilja. Mycket kan vi inte bestämma över eller ta oss själva men vi skapar förutsättningar för Guds handlande i våra liv genom våra val. Manasse mins; både hur han borde ha gjort och hur han gjorde. Men än mer mins han att Gud är barmhärtig och ständigt skapar nya öppningar. Han vänder sig mot Gud i tillit. Han väljer.

Jeremias brev

Vem är din Gud? För att svara på det behöver jag veta vad en Gud är. ”Vad är Gud för dig?” var frågan i Svenska Dagbladet för några dagar sedan och 18 personer svarade och åsikterna gick isär: ödet, en illusion, en inspirationskälla, det största hotet mot ett bra liv, världens skapare, någon som vill oss väl, den som styr allt.

Men vad är Gud för dig? Vilken funktion fyller Gud i ditt liv? Mot vad riktar du din tillit? Om man går till sociologin och psykologin är ett svar att gud är människans yttersta angelägenhet, den man hoppas allt gott ifrån. Ordet Gud kan då vara mina pengar, mina vänner, min kropp, mitt jobb. Jag, jag, jag.

Jeremias brev är från 500-talet f.Kr. Texten handlar om att man inte skall dyrka Babylons gudar. De jämförs med fågelskrämmor eftersom de inte har någon hjälp att ge. Babylons präster beskrivs som korrupta och utan medkänsla med de fattiga. Jeremia varnar det judiska folket som lever långt hemifrån att börja be till främmande Gudar. Den levande Herren som visat sig i Jesus kallar oss att inte bygga vårt liv på gudar som leder oss bort från det eviga livet.

Vår resa mot tillit tar inte slut, men nu lämnar vi de apokryfa skrifterna. Tobit, Judit, Susanna, Mackabeerböckerna, Salomo, Manasse och Jeremia. Var sin bit har de lämnat till vårt livspuzzel. I trohet får vi bygga utifrån vår vilja och övertygelse och tiden visar hur väl vi bygger.

Olaus Petri 2014